

Brüssel, 16. juuni 2025
(OR. en)

9595/25

SOC 329
EMPL 207
EDUC 189
ECOFIN 639

MÄRKUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Teema:	2025. aasta riigipõhiste soovitude hindamine ning 2024. aasta riigipõhiste soovitude rakendamine: tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee arvamus – <i>Kinnitamine</i>

Delegatsioonidele edastatakse lisas tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee arvamus 2025. aasta riigipõhiste soovitude hindamise ja 2024. aasta riigipõhiste soovitude rakendamise kohta, mille nõukogu kinnitab oma 19. juuni 2025. aasta istungil (tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimused (EPSCO)).

Käesoleva märkuse *addendum*'id:

- Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee 2025. aasta sotsiaalse lähenemise läbivaatamised – riigipõhised järeldused (ADD 1)
- Tööhõivekomitee 2025. aasta mitmepoolse järelevalve läbivaatamised – riigipõhised järeldused (ADD 2)
- Sotsiaalkaitsekomitee 2025. aasta mitmepoolse rakendamise läbivaatamised – riigipõhised järeldused (ADD 3)

Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee arvamus 2025. aasta Euroopa poolaasta tsükli kohta

13. juuni 2025

Preambul

Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELTL) artiklite 148, 150 ja 160, nimetatud komiteede loomist käsitlevate nõukogu otsuste ning majanduspoliitika tulemuslikku koordineerimist käsitleva määruse (EL) 2024/1263 sätete kohaselt on tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee (edaspidi koos ka „komiteed“) pädevad rakendada Euroopa poolaastat tööhõive, oskuste ja sotsiaalpoliitika valdkonnas.

Sellest tulenevalt aitasid tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee kogu 2025. aasta Euroopa poolaasta tsükli jooksul, pärast Euroopa Komisjoni esitatud vastavaid ettepanekuid kaasa igaaastase ühise tööhõivearuande,¹ euroala majanduspoliitikat käsitleva soovitus² ja uute riigipõhiste soovitus³ viimistlemisele. Lisaks valmistasid komiteed ette nõukogu järeldused, mis lisatakse 2025. aasta ühisele tööhõivearuandele,⁴ ja horisontaalse märkuse Euroopa Ülemkogule, mis lisatakse 2025. aasta riigipõhiste soovitustele⁵.

¹ 2025. aasta ühise tööhõivearuande [ettepaneku esitas komisjon](#) 18. detsembril 2024 osana sügispaketist. Pärast komiteedes peetud läbirääkimisi [võttis nõukogu selle vastu](#) 10. märtsil EPSCO istungil. Lõplik dokument on kättesaadav [siin](#).

² Euroala käsitleva soovitus² [tööhõive- ja sotsiaalaspektid](#) kiideti heaks 10. märtsil EPSCO istungil. Soovitus [võeti lõplikult vastu](#) 13. mail ECOFINi istungil.

³ 2025. aasta riigipõhiste soovitus³ [ettepanekud esitas komisjon](#) 4. juunil osana kevadpaketist. Pärast komiteedes peetud läbirääkimisi võtab nõukogu tööhõive- ja sotsiaalaspektid vastu 19. juunil EPSCO istungil. Lõplik vastuvõtmine on kavas 8. juulil ECOFINi istungil.

⁴ [Nõukogu järeldused 2025. aasta ühise tööhõivearuande kohta](#) kiitis nõukogu heaks 10. märtsil EPSCO istungil.

⁵ Eesistujariik Poola juhtimisel koostatud 2025. aasta riigipõhiseid soovitusi käsitlev horisontaalne märkus peaks aitama kaasa poliitilistele aruteludele nõukogus (19. juunil EPSCO istungil ja 20. juunil ECOFINi istungil) ning Euroopa Ülemkogus (26.–27. juunil).

Komiteed analüüsisid ka edusamme, mida liikmesriigid on teinud asjakohaste nõukogu 2024. aasta riigipõhiste soovitude rakendamisel. Ka *sotsiaalse lähenemise raamistiku* rakendamine aitab jälgida ülespoole suunatud sotsiaalse lähenemise olukorda ELis⁶. Viimase puhul integreeriti esimese etapi analüüs 2025. aasta ühisesse tööhõivearuandesse ning teise etapi analüüsi avaldas komisjon pärast seda, kui ta oli ülespoole suunatud sotsiaalse lähenemisega seotud riskide ja väljakutsete üle pidanud kahepoolse teabevahetuse asjaomaste liikmesriikidega ning konsulteerinud sotsiaalpartneritega. Seejärel arutati teise etapi analüüsi tulemusi tööhõivekomitees ja sotsiaalkaitsekomitees rea *sotsiaalse lähenemise läbivaatamiste*⁷ käigus.

Pärast määruse (EL) 2024/1263⁸ jõustumist 2025. aastal arutasid komiteed esimest korda ka liikmesriikide koostatud uute *keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavade*⁹ ning nendega seotud *iga-aastaste eduaruannete*¹⁰ tööhõive- ja sotsiaalaspekte. Koostöös ECOFINi komiteedega aitasid tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee samuti ette valmistada nõukogu soovitusi, millega kiidetakse heaks keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavad¹¹.

Käesoleva arvamuse **1. osas** on esitatud komiteede üldised seisukohad Euroopa poolaasta juhtimisaspektide kohta. **2. osa** sisaldab seisukohti komisjoni poolt vastu võetud 2025. aasta riigipõhiste soovitude ettepanekute kohta, mis esitati tööhõivekomiteele ja sotsiaalkaitsekomiteele 5. juunil 2025. **3. osa** sisaldab asjaomaste 2024. aasta riigipõhiste soovitude rakendamisel liikmesriikides tehtud edusammude ja sotsiaalse lähenemise raamistiku tulemusi temaatiliste sõnumite kujul, mille aluseks on komiteede mitmepoolse järelevalve läbivaatamised. Riigipõhised järeldused on esitatud **lisadena**.

⁶ Sotsiaalse lähenemise raamistiku ülesehitust ja omadusi kirjeldatakse dokumendis [„Sotsiaalse lähenemise raamistiku kasutuselevõtt Euroopa poolaasta raames“](#) ning sellega seotud [tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee töörühma aruandes](#). Dokumendid esitati nõukogule (EPSCO) 12. juunil 2023. Sotsiaalse lähenemise raamistiku omadusi arutati tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee spetsiaalses töörühmas, mis tegutses 2022. aasta oktoobrist 2023. aasta maini.

⁷ Komisjon avaldas teise etapi analüüsi [komisjoni talituste töödokumendis](#) 11. aprillil. Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee tegid läbivaatamised 13. mail (vt punkt 3.1).

⁸ 29. aprilli 2024. aasta [määrus \(EL\) 2024/1263](#) majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97.

⁹ Keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavad avaldatakse [siin](#).

¹⁰ 2025. aasta eduaruanded avaldatakse [siin](#).

¹¹ Soovitude ettepanekud esitab komisjon ja need võetakse vastu ECOFINi istungitel.

1. osa

Euroopa poolaasta juhtimisaspektid

2025. aasta Euroopa poolaasta tsükli raames rakendatakse esimest aastat ELi uut majanduse juhtimise raamistikku, milles Euroopa sotsiaalõiguste samm on endiselt üks liidu ühistest prioriteetidest. Kooskõlas varasemate üleskutsutega¹² tervitasid komiteed integreerituma lähenemisviisi kehtestamist majandus-, eelarve-, tööhõive- ja sotsiaalpoliitikale, sealhulgas tugevdatud koostöö kaudu nõukogu EPSCO ja ECOFINi pädevusvaldkondade vahel. 2025. aasta Euroopa poolaasta tsükli tunnistati, et tööhõive, oskused ja haridus ning sotsiaalsed prioriteedid on sama põhimõtete rakendamiseks hädavajalikud ning samal ajal üks peamisi horisontaalseid tegureid liidu konkurentsivõime ning kestliku ja kaasava majanduskasvu tugevdamiseks. Sellega seoses arutasid tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee liikmesriikide esitatud esimeste keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavade asjakohaseid aspekte, aitasid ette valmistada nõukogu soovitusi, milles kinnitati nende sisu, ning arutasid asjaomast iga-aastaste eduaruannete sisu. Keskpika perioodi kavades pööratakse suurt tähelepanu tööhõivele, oskustele ja haridusele ning sotsiaalpoliitikale, kusjuures nendes valdkondadesse kuulub suur osa sellistest meetmetest, mis õigustavad eelarve kohandamise kava pikendamist tingituna nende eeldatavast positiivset mõjust majanduskasvule¹³. Tuginedes 2023. ja 2024. aastal peetud ulatuslikele aruteludele tööturu, oskuste ja sotsiaalpoliitika majandusliku mõju üle,¹⁴ jäävad komiteed ootama, et komisjon konsulteeriks nendega spetsiaalse teadmuskeskuse ülesehituse ja volituste osas. See algatus võib aidata veelgi suurendada ühist arusaama sellest, kuidas tööhõive, oskused ja haridus ning sotsiaalsed reformid ja investeeringud aitavad kaasa nii sotsiaalsele progressile kui ka kestlikule ja kaasavale majanduskasvule.

¹² Vt [arvamus, milles käsitletakse sotsiaalsete investeeringute lisaväärtust ning tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu rolli Euroopa poolaasta juhtimisel](#) (punktid 8, 9 ja 11), mille nõukogu kiitis heaks 2023. aasta novembris, ning [arvamus liidu tulevaste poliitiliste prioriteetide kohta seoses Euroopa sotsiaalõiguste sambaga](#) (punktid 16 ja 17), mille nõukogu kiitis heaks 2024. aasta märtsis.

¹³ Vt [tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee eesistujate 26. veebruari kiri EPSCO nõukogu ministritele](#).

¹⁴ Nimetatud arutelude tulemusteks olid [arvamus, milles käsitletakse sotsiaalsete investeeringute lisaväärtust ning tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu rolli Euroopa poolaasta juhtimisel](#) (mille nõukogu kinnitas 28. novembril 2023), [EPSCO ja ECOFINi ministrite poliitiline mõttevahetus](#) (12. märtsil 2024), [nõukogu järeldused „Tööturu, oskuste ja sotsiaalpoliitika rolli vastupanuvõimelises majanduses“](#) (mille nõukogu kiitis heaks 20. juunil 2024) ning [vabatahtlikud juhtpõhimõtted ELi liikmesriikidele tööturu, oskuste ja sotsiaalpoliitika valdkondade reformide ja investeeringute majandusliku mõju hindamiseks](#) (mille nõukogu kinnitas 20. juunil 2024).

Seoses Euroopa poolaasta tööhõive- ja sotsiaalse mõõtmega arutasid komiteed kogu 2025. aasta tsükli jooksul seni tehtud edusamme 2030. aastaks seatud ELi ja riiklike tööhõive, oskuste ning vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamise eesmärkide saavutamisel¹⁵. Kuigi EL on 2030. aasta peamise eesmärgi (vähemalt 78 % elanikkonnast tööhõives) saavutamisel graafikus – seitse liikmesriiki on oma riiklikud eesmärgid juba saavutanud ja enamik tundub olevat graafikus –, märkis tööhõivekomitee murega, et edusammud ELi täiskasvanuhariduse eesmärgi saavutamisel on olnud piiratud, kuna ainult kümme liikmesriiki on vähendanud lünki oma riiklike eesmärkide saavutamisel¹⁶. Samal ajal tunnistas sotsiaalkaitsekomitee, et COVID-19 pandeemia ning viimastel aastatel kogetud energiakriis ja kõrge inflatsioon on võimaldanud ELis vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste arvu vaid tagasihoidlikul määral vähendada, kusjuures ainult pooled liikmesriikidest on teinud edusamme oma riiklike eesmärkide saavutamisel ja ligikaudu kolmandikus on olukord halvenenud. Mais väljendasid komiteed heameelt võimaluse üle esitada oma täiendavad seisukohad järgmise Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava sisu kohta, täiendades seisukohti, mida nad olid juba väljendanud oma 2024. aastal koostatud *arvamuses tulevaste poliitiliste prioriteetide kohta seoses Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisega*¹⁷.

¹⁵ Komiteed esitasid 2022. aasta juunis nõukogule [arvamuse 2030. aasta riiklike eesmärkide kehtestamise protsessi kohta](#).

¹⁶ Sellega seoses kutsus mitu tööhõivekomitee liiget üles täiendavalt arutama (praegu kavandatava) täiskasvanuhariduse uuringu andmetelt tööjõu-uuringu andmetele ülemineku teostatavust ning töökohapõhise õppe kaalumise potentsiaali, võttes arvesse seniseid piiratud edusamme ja sellise õppe asjakohasust mõnes riigis.

¹⁷ Vt joonealune märkus 12.

Et toetada ülespoole suunatud sotsiaalse lähenemisega seotud riskide ja väljakutsete kindlakstegemist, võttis komisjon kasutusele sotsiaalse lähenemise raamistiku. Pärast 2024. aastal rakendatud katseprojekti läbivaatamist¹⁸ märkisid komiteed positiivsena ära komisjoni teise etapi analüüsi varasema avaldamise, mis võimaldas samuti seonduvaid mitmepoolse järelevalve läbivaatamisi paremini ette valmistada. Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee võtsid teadmiseks raamistiku järelduste integreerimise 2025. aasta riigipõhiste soovitude ettepanekutesse ja riigiaruannetesse, millega toetati poliitikameetmete kindlaksmääramist ülespoole suunatud sotsiaalse lähenemise edendamiseks. Mõned komiteede liikmed kordasid siiski kahtlusi seoses sellega, kas raamistik võimaldab võtta igakülgset arvesse sotsiaalsele lähenemisega seotud riske, eeskätt mis puudutab teatavate sotsiaalsete näitajate õigeaegsust ja mõne asjakohase poliitikavaldkonna puudumist sotsiaalvaldkonna tulemustabelist, ning soovisid täiendavat dialoogi, et tagada läbipaistvus protsessis, mille tulemusena komisjon teeb kindlaks riigid, mille puhul esinevad sotsiaalse lähenemisega seotud riskid. Komiteed on valmis tegema komisjoniga koostööd, et teha analüüsi ja protsessi parandamiseks kohandusi.

Tavapraktika kohaselt pidasid tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee sügis- ja kevadpaketi esitatud poliitiliste prioriteetide üle põhjalikke arutelusid ka ELi sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajatega. Nende mõttevahetuste tulemuseks oli konstruktiivne ja sisuline dialoog, mida võeti käesoleva arvamuse koostamisel nõuetekohaselt arvesse. Komiteed kinnitavad taas, et sotsiaalpartnerite, kodanikuühiskonna esindajate ja muude asjaomaste sidusrühmade kaasamine Euroopa poolaasta ja riikliku poliitikakujundamise tsükli kõikidesse etappidesse on oluline tegur majandus-, tööhõive- ja sotsiaalpoliitika edukaks koordineerimiseks ja rakendamiseks. Selles kontekstis tugevdasid tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee 2025. aasta esimesel poolel veelgi sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasamist oma tegevusse, et suurendada nende osalust probleemide kindlakstegemisel ja asjakohaste poliitikameetmete väljatöötamisel¹⁹.

¹⁸ Vt dokument „[2024. aasta Euroopa poolaasta tsüklis katseliselt rakendatud sotsiaalse lähenemise raamistiku hindamine](#)“, mida nõukogu arutas 2. detsembril 2024 toimunud EPSCO istungil.

¹⁹ 2025. aasta Euroopa poolaasta tsükli jooksul toimusid kolmepoolsed kohtumised 11. märtsil tööhõivekomitee poliitilise analüüsi töörühmas (kuhu olid kaasatud riiklikud sotsiaalpartnerid kõigist liikmesriikidest) ning 11. aprillil sotsiaalkaitsekomitees (kuhu oli kaasatud ka kodanikuühiskond), et arutada 2024. aasta märtsis avaldatud komisjoni [tööjõupuudust ja oskuste nappust käsitleva tegevuskava](#) rakendamist.

Pärast seda, kui Euroopa Komisjon avaldas oskuste liitu käsitleva teatise, toimus märtsis ka tööhõivekomitee ja hariduskomitee liikmete ühiskoosolek. Arvamuste vahetuse käigus rõhutasid liikmesriigid kõnealuse algatuse ning haridusse ja oskustesse täiendava investeerimise tähtsust ning arutasid selle eri aspekte.

Komiteed kutsuvad komisjoni üles kehtestama tihedas koostöös tulevaste nõukogu eesistujariikidega alates 2026. aastast sobiva ja prognoositava ajakava kevadpaketi avaldamiseks. Käesoleva aasta tsükli jooksul väljendasid tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee rahulolematust kevadpaketi hilise avaldamisega 4. juunil, mis seadis ohtu EPSCO asutamislepingupõhise osalemise uute riigipõhiste soovitude koostamisel ja heakskiitmisel. Kõnealuse viivituse tõttu oli vaja teha erakorralisi kohandusi nii komitee kui ka nõukogu tasandil, sealhulgas lükata algselt 12. juuniks kavandatud EPSCO istung edasi (19. juunile), ning rakendada komiteedes erikorda, tagamaks, et EPSCO ministrid saaksid kiita heaks vähemalt uute riigipõhiste soovitude tööhõive- ja sotsiaalaspektid. Vastupidiselt tavapraktikale ei saanud EPSCO ministrid EPSCO ja ECOFINi jagatud pädevusalasse kuuluvaid riigipõhiseid soovitusi siiski heaks kiita ning nende vastuvõtmine toimub otse 8. juuliks kavandatud ECOFINi istungil. Lisaks võib riigipõhiste soovitude tööhõive-, oskustealaste ja sotsiaalsete aspektide analüüsimise lühendatud tähtaeg õõnestada poolaasta protsessi usaldusväarsust ning mõjutada negatiivselt nii omalust kui ka lõplike soovitude kvaliteeti, kuna tõelisteks mitmepoolseteks aruteludeks kasutada olev aeg on piiratud.

2. osa

Komisjoni 2025. aasta riigipõhiste soovitude ettepanekute hindamine

2025. aasta riigipõhiste soovitude ettepanekute puhul otsustati 2022. aastal kehtestatud „tagasihoidlikult“ lähenemisviisi rakendamise asemel seoses taaste- ja vastupidavuskavade laiahaardelisusega koostada ulatuslikumad soovitused. Nagu eelmiselgi aastal, keskenduti Euroopa poolaasta tsüklis konkurentsivõime ja jõukuse edendamisele liidus, käsitledes kestliku ja kaasava majanduskasvu ning tootlikkuspotentsiaali kitsaskohti. EPSCO pädevusalas väljendus see arvukates riigipõhiste soovitude ettepanekutes tööjõupuuduse ja oskuste nappuse ning oskuste nõudlusele mittevastavuse probleemi lahendamiseks, haridus- ja koolitussüsteemide tugevdamiseks, tööturule integreerimise ja tõhusa aktiivse tööturupoliitika edendamiseks, tööjõu maksustamise ja sotsiaaltoetuste süsteemides sisalduvate töötamist pärssivate tegurite vähendamiseks ning sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatuse süsteemide tugevdamiseks. Selle tulemuseks oli ka lähenemisviis, mille puhul pööratakse otsustavat tähelepanu konkurentsivõime parandamisele, kaitstes samal ajal liidu sotsiaalset mõõdet, tagamaks, et kedagi ei jäeta kõrvale.

Tööhõive täiendavaks stimuleerimiseks julgustatakse liikmesriike veelgi tugevdama aktiivset tööturupoliitikat, sealhulgas tööturul alaesindatud isikutele sihitatud meetmete kaudu, ning reformima maksu- ja hüvitissüsteeme. Komisjoni analüüsis toonitatakse, et on oluline edendada töökohtade kvaliteeti ja paremaid töötingimusi, kusjuures sotsiaaldialoogil ja kollektiivlääbirääkimistel on ülitähtis roll, kooskõlas riigisiseste õigusaktide ja/või tavadega. Seda peetakse tingimata vajalikuks, et kõrvaldada tööturul osalemise tõkked ning suurendada Euroopa atraktiivsust ja konkurentsivõimet, nagu on hiljuti rõhutatud ka *tööhõivekomitee arvamuses töökohtade kvaliteedi mõõtmete kohta*²⁰.

²⁰ Vt EPSCO 19. juuni istungiks koostatud [arvamus töökohtade kvaliteedi mõõtmete kohta](#).

Uutes soovitustes pöörati asjakohaselt väga suurt tähelepanu haridusele ja oskuste arendamisele, mis on konkurentsivõimelise ja jõuka Euroopa võtmetähtsusega tõukejõud, kusjuures kõik liikmesriigid said sellealaseid soovitusi. See on motiveeritud ka hiljutistest suundumustest, millest on ilmnunud põhioskuste taseme langus ja täiskasvanuhariduses osalemise suurendamise aeglane edenemine. Sellega seoses julgustatakse liikmesriike laiendama elukestva õppe võimalusi, parandama oskuste tunnustamist, viima õppekavad ja õpetamismeetodid tööturu vajadustega paremini kooskõlla ning parandama hariduse ja koolituse üldist kvaliteeti ja kaasavust. Sellest tulenevalt keskendutakse mitmes riigipõhiste soovitude ettepanekus täpsemini suunatud haridustoetuse pakkumisele ebasoodsas olukorras olevatele õpilastele ning kaasava hariduse ja koolituse tugevdamisele, samal ajal kui haridus- ja oskuste poliitikas tuleks arvesse võtta kasvavat nõudlust kõrgetaseme- ja MATI-oskuste järele, eelkõige innovatsiooni ning rohe- ja digipöördega seotud strateegilistes sektorites, ning tegeleda veelgi nii praeguse kui ka tulevase tööjõu ja oskuste nappuse ning tööturu vajadustele mittevastavusega.

Sotsiaalse kaasatuse ja sotsiaalkaitse, eelkõige pensionide, tervishoiu ja pikaajalise hoolduse valdkonnas pöörati 2025. aasta riigipõhiste soovitude ettepanekutes asjakohast tähelepanu nii piisavuse kui ka riigi rahanduse jätkusuutlikkusega seotud muredele. Liikmesriikidel soovitatakse reformida oma pensionisüsteeme ja sellele lisaks rakendada meetmeid, mille eesmärk on pikendada tööelu, ning parandada muude sotsiaalkaitse- ja kaasamishüvitiste tõhusust ja tulemuslikkust. Samal ajal peaksid nad laiendama juurdepääsu esmatähtsatele ja sotsiaalteenustele, sealhulgas tervishoiule ja pikaajalisele hooldusele, võttes samuti arvesse territoriaalseid erinevusi. Arvestades demograafilisi muutusi ning nendega seotud kasvavat nõudlust tervishoiuteenuste ja pikaajalise hoolduse järele, leitakse, et tingimata on vaja minna üle ennetavatele ja kogukonnapõhiste lähenemisviisidele. Vaesuse ja eelkõige laste vaesusega seoses soovitatakse liikmesriikidel nende probleemidega tegeleda, muu hulgas parandades sotsiaalsiirete ja sotsiaalabi tõhusust, katvust ja piisavust, tagades samal ajal nende eelarvelise jätkusuutlikkuse. Lisaks toonitati riigipõhiste soovitude ettepanekutes asjakohastel juhtudel eluasemete taskukohasuse muutusi, mis võib negatiivselt mõjutada elatustaset.

Vaatamata erikorra, mida oli vaja rakendada 2025. aasta riigipõhiste soovitude ettepanekute viimistlemiseks, tagasid tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee koostöö majanduspoliitika komiteega ning majandus- ja rahanduskomitee asendusliikmetega, et oleks võimalik tõhusalt uurida mitut valdkonnaülese olemusega poliitilist küsimust. Kooskõlas tavapraktikaga toimus tööhõivekomitees hariduse, koolituse ja oskustega seotud riigipõhiste soovitude arutelu, milles osalesid hariduskomitee delegaadid. Sotsiaalkaitsekomitees arutati terviseiga seotud riigipõhiseid soovitusi ning liikmetel paluti oma tegevust asjaomaste ekspertidega riiklikul tasandil koordineerida.

3. osa

Peamised järeldused 2024. aasta riigipõhiste soovitude rakendamise kohta ja sotsiaalse lähenemise olukorra kohta liidus

Mitmepoolne järelevalve on üks tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee põhiülesandeid Euroopa poolaasta raames²¹. Muu hulgas²² hinnatakse selle käigus põhjalikult reforme, investeeringuid ja laiemaid poliitikameetmeid, mis on ajendatud nõukogu poolt eelmises Euroopa poolaasta tsüklis esitatud riigipõhistest soovitustest. Sellisena on mitmepoolsel järelevalvel liikmesriikide poliitikameetmete toetamisel kriitilise tähtsusega roll, kuna selle raames vahetatakse poliitilisi teadmisi ja parimaid tavasid ning edendatakse ühist arusaamist riigipõhistest probleemidest, et anda nõukogule teavet.

²¹ Tööhõivekomitee puhul põhineb see tegevus ELi toimimise lepingu artiklil 148 ja 150 ning sotsiaalkaitsekomitee puhul ELi toimimise lepingu artiklil 160. Uues [määruses \(EL\) 2024/1263](#) kinnitatakse, et tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee on asjaomaste komiteede hulgas, kes kaasatakse Euroopa poolaasta protsessi vastavalt nende pädevusele. Kahe komiteede loomist käsitleva nõukogu otsusega ([2015/772](#), millega tunnistatakse kehtetuks otsus 2000/98 tööhõivekomitee puhul; ja [2015/773](#), millega tunnistatakse kehtetuks otsus 2004/689 sotsiaalkaitsekomitee puhul), antakse neile ka volitus panustada Euroopa poolaasta kõigisse aspektidesse oma vastavates pädevusvaldkondades.

²² Tööhõivekomitees hõlmab mitmepoolne järelevalve ka teatavate EPSCO pädevusse kuuluvate ja kõigile liikmesriikidele suunatud soovitude rakendamise spetsiaalseid läbivaatamisi. Sotsiaalkaitsekomitees korraldatakse spetsiaalseid põhjalikke temaatilisi arutelusid või esitatakse ühisaruandeid asjaomaste nõukogu soovitude suhtes järelemeetmete võtmiseks.

2025. aastal hindasid mõlemad komiteed asjaomaste 2024. aasta riigipõhiste soovitude rakendamist ning sotsiaalse lähenemise raamistiku uue riigipõhise analüüsi kontekstis arutasid nad ka komisjoni teise etapi riigipõhist analüüsi sotsiaalse lähenemise küsimuses ja tegid selle kohta järeldused. Kõikide riigipõhiste läbivaatamiste puhul põhinesid hindamised liikmesriikide aruannetel kõige uuemate võetud meetmete kohta, millele järgnes nende meetmete hindamine teiste liikmesriikide ja komisjoni poolt. Riigipõhistes järeldustes lepiti vastastikku kokku ja need on lisatud käesolevale arvamusele.

3.1. Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee horisontaalsed järeldused ülespoole suunatud sotsiaalse lähenemise kohta

Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee teostasid 13. mail 2025 mitu sotsiaalse lähenemise läbivaatamist, võttes aluseks komisjoni teostatud sotsiaalse lähenemise raamistiku kohase ülespoole suunatud sotsiaalse lähenemise analüüsi. See riigipõhine analüüs aitab jälgida tööhõive, oskuste ja sotsiaalpoliitika arengut Euroopa poolaasta raames kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 148. Samuti toetatakse sellega Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete riiklikku rakendamist ning ELi 2030. aasta peamiste ja riiklike tööhõive- ja oskustealaste ning vaesuse vähendamise eesmärkide saavutamist, võttes seejuures nõuetekohaselt arvesse vastavaid pädevusi ning subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtet. Läbivaatamised hõlmasid ülespoole suunatud sotsiaalse lähenemisega seotud riske ja probleeme, millega seisavad silmitsi liikmesriigid, keda käsitletakse sotsiaalset lähenemist käsitlevas komisjoni teise etapi riigipõhises analüüsis, mis avaldati 11. aprillil,²³ ning asjakohastel juhtudel ka nendele liikmesriikidele esitatud 2024. aasta riigipõhiste soovitude rakendamist.

²³ Vt [sotsiaalse lähenemise raamistiku kohane komisjoni teise etapi riigipõhine sotsiaalse lähenemise analüüs](#).

- Tugevate ja vastupidavate tööturgude kontekstis tõsteti sotsiaalse lähenemise raamistiku 2025. aasta teise etapi analüüsis esile **probleeme eelkõige sotsiaalkaitse ja kaasamise valdkonnas** tulenevalt mõningatest halvenevatest muustritest ning hariduse ja oskuste valdkonnas. Siiski püsivad ka tööturuprobleemid, eelkõige need, mis on seotud lõhedega konkreetsete rühmade (naised, noored, puudega inimesed, kolmandate riikide kodanikud) osalemis- ja tööhõivemäärades, märkimisväärse oskuste- ja tööjõunappusega ning mõningaid liikmesriike mõjutavate piirkondlike erinevustega. Üldjoontes on haavatavas olukorras olevasse elanikkonnarühma kuulumise põhjal jätkuvalt liiga sageli võimalik hästi haridus- ja tööturutulemusi prognoosida.
- Teatavad liikmesriigid seisavad silmitsi probleemidega, mis on seotud **vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse püsivalt suure riskiga** (eriti mõne kindla rühma puhul), samuti raskustega vaesusriski tulemuslikult maandavate tõhusate sotsiaalkaitse süsteemide loomisel ja sissetulekute suure ebavõrdsusega, pidades eelkõige silmas viimastel aastatel kogetud kõrget inflatsiooni, millel on paratamatult olnud suurem mõju vähese sissetulekuga ja tööta leibkondadele. Laste vaesuse määr on samuti üldiselt kõrge, mistõttu on hädavajalik täielikult rakendada Euroopa lastegarantiid. Teised liikmesriigid seisavad jätkuvalt silmitsi raskustega taskukohaste tervishoiuteenuste ja pikaajalise hoolduse teenuste kättesaadavuse parandamisel, mis on elanikkonna vananemist arvestades eriti kriitilise tähtsusega. Juurdepääsu tagamine kvaliteetsetele aktiivse kaasamise meetmetel, mis on lõimitud juurdepääsuga esmatähtsatele ja sotsiaalteenustele, peaks jääma paljudes liikmesriikides prioriteediks, sealhulgas selleks, et vähendada ebavõrdsust elanikkonnarühmade ja piirkondade vahel ning tugevdada sotsiaalset ühtekuuluvust. Viimastel aastatel on kavandatud või viidud ellu reforme ja investeeringuid, eriti selleks, et suurendada tööturu aktiveeritust ning sotsiaaltoetuste ja pensionide piisavust ning laiendada juurdepääsu taskukohastele tervishoiu- ja pikaajalise hoolduse süsteemidele. Võimalikud kompromissid piisava rahastamise ning sotsiaalkaitse- ja sotsiaalkindlustussüsteemide kestlikkuse vahel on selles kontekstis jätkuvalt väga päevakajalised ning osutavad vajadusele maksu- ja hüvitissüsteemi tulemusliku ja tõhusa ülesehituse järele.

- **Täiskasvanute koolituses osalemise määr** on endiselt väike ning jääb tunduvalt alla 2030. aasta ELi – ja paljudel juhtudel ka riiklike – sihtmäärade. On vaja kiiresti jätkata jõupingutusi haridus- ja koolitussüsteemide kvaliteedi ja neis võrdsete võimaluste pakkumise parandamiseks ning põhioskuste tugevdamiseks, muu hulgas selleks, et vähendada haridustulemuste ja oskustetasemete püsivaid erinevusi, mis on seotud sotsiaal-majanduslike tingimustega. Seejuures on koolitustegevuses osalemise ja sellest tulenevalt rohe- ja digipöördest kasu saamise tõenäosus endiselt kõige väiksem vähete oskustega isikute puhul. Samuti esineb jätkuvalt raskusi haridus- ja koolitussüsteemist varakult lahkumise probleemiga tegelemisel – selles osas on nähtud vaid aeglaseid edusamme. Selleks et suurendada suutlikkust viia ellu hästi kavandatud ja paremini sihitatud **aktiivset tööturupoliitikat** koos muude tugiteenustega, on hädavajalik võimestada haavatavas olukorras olevaid ja alaesindatud rühmadesse kuuluvaid inimesi ning anda neile oskused, mida on vaja tööturule sisenemiseks, seal püsimiseks ja seal edu saavutamiseks, sealhulgas seoses rohe- ja digipöördega.
- Liikmesriikide pühendumus eesmärgile tegeleda konkreetsete hariduse ja oskuste valdkonna probleemidega on ilmne, kusjuures viiakse ellu paljusid reforme ja käimasolevaid programme – ka Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ning taaste- ja vastupidavusraha kaudu –, et tõsta põhi- ja digioskuste taset ning reformida nii kutsehariduse ja -õppe kui ka kõrgharidussüsteeme. Samuti võetakse meetmeid, et tugevdada NEET-noorte (noored, kes ei tööta, ei õpi ega osale koolitusel) ja puuetega inimeste integreerimist tööturule, sealhulgas noortegarantii jätkuva rakendamise ning tööandjatele suunatud stiimulite ja teavituskampaaniate kaudu. Paljud neist meetmetest aga on alles rakendamise algusjärgus ja taotletavad tulemused ei ole veel saavutatud. Läbivaatamised näitasid selgelt ka seda, et on jätkuvalt oluline kasutada töökindlaid seirevahendeid ja viia läbi mõjuhindanguid, **hindamaks poliitika tulemuslikkust** ja selgitamaks välja, milliseid kohandusi on vaja teha, sealhulgas rakendamise ajal.

3.2. Tööhõivekomitee horisontaalsed järeldused

Tööhõivekomitee korraldas 19. märtsil hariduse ja oskuste küsimuste iga-aastase läbivaatamise, et hinnata asjaomaste riigipõhiste soovituste rakendamisel tehtud edusamme ning käsitleda tööhõive olukorra jälgimise vahendis ja sotsiaalvaldkonna tulemustabelis välja toodud esilekerkivaid probleeme. Peeti temaatiline arutelu, mis põhines 2025. aasta ühise tööhõivearuande peamistel järeldustel. Lisaks peeti 18. märtsil tööhõivekomitee ja hariduskomitee ühiskoosolek, et vahetada arvamusi komisjoni teatiste üle, mis käsitlevad oskuste liitu, MATI-hariduse strateegilist kava ja põhioskuste tegevuskava, ning arutada juhtumiuuringuid haridus- ja koolitussüsteemides tehisintellekti kasutamise kohta.

- Tööjõu ja oskuste nappus ELi riikides vähenes 2024. aastal veidi, kuid on endiselt suur, eriti mõnes rohe- ja digipöörde seisukohast võtmetähtsusega sektoris, nagu MATI-sektorid, ning nendes sektorites, mida elanikkonna vananemine kõige rohkem mõjutab, näiteks hooldussektoris. Oludes, kus majanduskasv aeglustub, kuid tööturud on tugevad, näitab tööjõu ja oskuste jätkuv nappus selgelt, et ELi tööturud on mõjutatud struktuursetest oskuste tööturu vajadustele mittevastavusest.
- EL on **täiskasvanuhariduse 2030. aasta eesmärgi** saavutamisele kaugel: vaid kolm liikmesriiki on oma riiklikud eesmärgid juba saavutanud ja palju enam liikmesriike on ajakavast maas. Seega on kõnealuse eesmärgi 2030. aastaks saavutamiseks vaja teha ulatuslikke ja kiiremaid jõupingutusi. Poliitikameetmete eesmärk peaks eelkõige olema parandada täiskasvanuhariduses osalemise määra tööturult väljajäänute, madala ja keskmise haridustasemega ning üle 55aastaste puhul, kes praegu osalevad koolitustel teistest vähem.
- **Digioskuste valdkonnas** on ELi tasandil tehtud piiratud edusamme, kusjuures 2023. aastal olid vähemalt elementaarsed digioskused veidi rohkem kui pooltel 16–74aastastel Euroopa kodanikel. Sellegipoolest on liikmesriikide vahel täheldatud märkimisväärseid erinevusi ja noorte hulgas on digioskuste tase murettekitavalt langenud.

- Laste **alusharidus- ja lapsehoiuasutustesse** viimine on viimasel kümnendil suurenenud ning seitse liikmesriiki on saavutanud 2030. aasta eesmärgi. Siiski püsivad märkimisväärsed erinevused nii ELi riikide kui ka sotsiaal-demograafiliste rühmade vahel, kusjuures eriti mõjutatud on ebasoodsa sotsiaal-majandusliku taustaga ja äärepoolsetes piirkondades elavad inimesed.
- **Põhioskused** on murettekitavalt halvenemas, ning lugemises, matemaatikas ja loodusteadustes alasoortanud õpilaste osakaal on enamikus liikmesriikides tõusuteel. Alasoorituse peamine määrav tegur on endiselt ebasoodne sotsiaal-majanduslik taust, kusjuures lõhe eelisseisundis olevate õpilastega on suurenemas. Hariduse kvaliteeti ohustab pidev õpetajate nappus, mis on tõsisem MATI-erialadel ja ebasoodsas olukorras olevates koolides.
- **Kolmanda taseme hariduse omandamise eesmärgi** saavutamisel seevastu on EL graafikus, ent jätkuvalt on vaja parandada kõrghariduse vastavust tööturu vajadustele, et tegeleda mitmes valdkonnas esineva oskuste nappusega ja soolise ebavõrdsusega. See puudutab eriti MATI-valdkondi, kus tüdrukud on endiselt alaesindatud. Selles kontekstis näitavad liikmesriigid jätkuvalt üles suurt pühendumust nende ees seisvate probleemide lahendamisele seoses haridustulemuste ja võrdsete võimaluste parandamisega, õppekavade tööturu vajadustega paremini kooskõlla viimisega, tööjõu oskuste arendamisega ja täiskasvanute õppes osalemise määra suurendamisega. Mitu liikmesriiki on võtnud ette suured reformid, sealhulgas õppekavade ajakohastamise ja õpetajakutse tugevdamise, kuid nende mõju ei ole veel näha.
- Lisaks rakendatakse kõikjal meetmeid, et veelgi **laiendada täiend- ja ümberõppe programmide kättesaadavust, tõhustada sihipärast töötajate toetust ning kohandada kutsehariduse ja -õppe kavasid tööturu vajadustega**. Siiski on paljudel juhtudel vaja neid jõupingutusi intensiivistada ja poliitikat tõhustada, et edendada tööjõu liikuvust, meelitada ligi kolmandate riikide kvalifitseeritud kodanikke, võidelda põhi- ja digioskuste halvenemise vastu ning asjakohastel juhtudel tegeleda õpetajate suureneva nappusega.

- Tugev põhjuslik seos sotsiaal-majandusliku tausta ja kehvade haridustulemuste vahel, väiksem osalemine koolitus- ja õppetegevuses ning kehvad tööturu väljavaated nõuavad ELilt ja liikmesriikidelt suuremaid jõupingutusi, et tagada kõigile alates varasest east **juurdepääs kvaliteetsele haridusele ja koolitusele**.
- Liikmesriikide ees seisvate probleemide lahendamiseks rakendatud meetmete **mõju põhjalik hindamine** on võtmetähtsusega selleks, et jätkata nende meetmete rakendamist, mis on kõige edukamad, pärast ESF+ ning taaste- ja vastupidavusraha – millest suurt enamikku neist praegu rahastatakse – rakendamise lõppu.

Tööhõivekomitee korraldas 2.–3. aprillil aktiivse tööturupoliitika, tööjõu maksustamise ja tööturu killustatuse iga-aastase läbivaatamise, et hinnata asjaomaste riigipõhiste soovituste rakendamisel tehtud edusamme ning käsitleda tööhõive olukorra jälgimise vahendis ja sotsiaalvaldkonna tulemustabelis välja toodud esilekerkivaid probleeme. Lisaks riigipõhiste läbivaatamistele peeti temaatiline arutelu, mis põhines 2025. aasta ühise tööhõivearuande peamistel järeldustel. Samuti paluti avalike tööturuasutuste võrgustiku asejuhatajal anda tööhõivekomiteele ajakohastatud teavet liikmesriikide avalike tööturuasutuste tegevuse kohta.

- Kuigi tööturg püsis 2024. aastal tugevana, on endiselt võimalusi vallandada **tööhõivepotentsiaal ebasoodsas olukorras olevatesse rühmadesse kuuluvate inimeste** puhul, kes kogevad jätkuvalt raskusi tööturule sisenemisel ja seal püsimisel. See on eriti oluline jätkuvalt suure tööjõupuuduse vähendamiseks ja pikemas perspektiivis demograafilistest suundumustest tingitud tööealise elanikkonna vähenemise tasakaalustamiseks.
- Ehkki liikmesriigid suurendavad jõupingutusi aktiivse tööturupoliitika paremini sihitamiseks, sealhulgas värbamistoetuste kaudu, ning tugevdavad riiklike tööturuasutuste suutlikkust ja teenuste osutamist, on **aktiivsele tööturupoliitikale tehtavad kulutused** mõnes riigis endiselt väikesed.
- Lisaks on näha **soolisi erinevusi**, kuna naised osalevad aktiveerimismeetmetes väiksema tõenäosusega. On vaja teha suuremaid jõupingutusi aktiivse tööturupoliitika haarde laiendamiseks, eelkõige haavatavas olukorras olevate inimeste ja ebasoodsas olukorras olevate rühmade puhul.

- Mittevabatahtlik ajutine ja osalise tööajaga töötamine, deklareerimata töö, fiktiivne iseenda tööandjana tegutsemine ja uued töövormid aitavad jätkuvalt kaasa **tööturu killustatusele**, mõjutades lünki sotsiaalkaitsele juurdepääsul ning karjääri- ja oskuste arendamise võimalusi.
- Kuigi **ajutise töö osakaal** 2024. aastal vähenes, on tähtajatule töölepingule ülemineku määr ja mittevabatahtlike ajutiste töötajate suur osakaal paljudes liikmesriikides endiselt mureküsimuseks.
- Positiivsena on märgitud **mittevabatahtliku osalise tööajaga töötamise vähenemist** peaaegu kõigis ELi riikides. Sellegipoolest puudutab see mõnes liikmesriigis enam kui 40 % lühendatud tööajaga töötavatest inimestest, eelkõige naisi.
- On märgata laialdast pühendumust institutsiooniliste teguritega tegelemisele, sealhulgas käsitledes **maksustamist ja tööhõivekaitsealaseid õigusnorme**, mis sageli soodustavad tööturu killustatust, ning samuti pühendumust tähtajatutele lepingutele ülemineku soodustamisele. Samuti rakendatakse meetmeid uute töövormide, näiteks hübriid- ja kaugtöö õigusaktidesse integreerimiseks.
- Paljudes liikmesriikides on veel palju arenguruumi, et **nihutada maksukoormus tööjõult muudele maksubaasidele** ning vaadata läbi maksu- ja hüvitissüsteemide ülesehitus, et suurendada tööturul osalemist ja stimuleerida tööaja pikendamist.
- **Maksu- ja hüvitissüsteemide ülesehitust** tuleb parandada paljudes Euroopa riikides, kus mitteaktiivsetel inimestel, töötutel, madalapalgalistel ja leibkonna teiseks palgasaajaks olijatel on endiselt märkimisväärseid stiimuleid mitte töötada. Süsteemi selline halb ülesehitus on ka üks tööturul valitsevat soolist ebavõrdsust põhjustavaid tegureid, mõjutades tugevalt töövalikuid leibkondades, eelkõige leibkonna teise palgasaaja puhul.
- Peale selle, kuna **hoolduskohustused** on sageli ebaproportsionaalselt naiste kanda, on sooline tööhõivelõhe paljudes riikides tingitud piisava alushariduse ja pikaajalise hoolduse teenuste puudumisest.

3.3. Sotsiaalkaitsekomitee horisontaalsed järeldused

2025. aasta poolaasta tsükli jooksul toimus komitees 10.–11. aprillil 11 riigipõhiste soovitude läbivaatamist komitee pädevusse kuuluvates poliitikavaldkondades, käsitledes konkreetseid probleeme pensionide, tervishoiu, pikaajalise hoolduse, sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatuse valdkonnas. Kõik riigipõhised läbivaatamised põhinesid liikmesriikide teatatud andmetel kõige viimaste võetud meetmete kohta, millele järgnes nende meetmete hindamine teiste liikmesriikide ja komisjoni poolt. Riigipõhiseid läbivaatamisi täiendasid mitmepoolse järelevalve mitmesugused horisontaalsed elemendid, mille puhul osutusid kasulikuks vastavad sotsiaalkaitsekomitee koosolekutel korraldatud temaatilised arutelud. Sellega seoses pidas sotsiaalkaitsekomitee oma märtsikuisel koosolekul põhjaliku temaatilise arutelu teemal „Eakamate inimeste majandustegevuses osalemist toetavate poliitikameetmete integreerimine“, mis käsitles pensionipoliitikat. Komitee aprillis toimunud koosolekul korraldati kolmepoolne arutelu, et vaadata läbi tööjõu ja oskuste nappust käsitlev ELi 2024. aasta tegevuskava. Arutelu keskendus kahele valdkonnale, mis on seotud sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatuse, pikaajalise hoolduse ja tervishoiuga seonduvate probleemidega. Konkreetsemalt vahetati arvamusi alaesindatud rühmade aktiveerimist toetavate poliitiliste arengute üle ning käsitleti tööjõupuudust pikaajalise hoolduse ja tervishoiu sektoris. Horisontaalsed järeldused tuginevad riigipõhiste läbivaatamiste ja nimetatud temaatiliste arutelude tulemustele.

Aruteludes jõuti järeldusele, et aktiivsena vananemisega seoses rakendasid liikmesriigid poliitikameetmeid, mis hõlmavad järgmist

- **Stiimulid tööelu pikendamiseks** / pensioni edasilükkamise stiimulite parandamine paremate kogumismäärade kaudu + täiendavad preemiad/pensionihüvitised eakamatele töötajatele, kes jäävad tööturule pärast seadusjärgset pensioniikka jõudmist.

- **Paindlikud võimalused pensionile jäämiseks:** võimalus ühendada töötamisest saadav sissetulek pensionihüvitistega ja hõlbustada järkjärgulist pensionile jäämist, vähendades järk-järgult tööaega või minnes üle osalisele tööajale pensionieelsetel aastatel.
- **Kohandatud künnised,** millest allapoole jääv lisasissetulek ei mõjuta pensionimakseid, et kõrvaldada takistused töötamisest saadava tulu ja pensionide kombineerimiselt, mida ei soodusta lisasissetuleku maksustamine ega täies ulatuses tehtavad sotsiaalkindlustusmaksed.
- **Tööturukoolitus ja kvalifikatsioonitoetus** aktiivse tööturupoliitika raames töötutele eakamatele töötajatele ja koondamisest ohustatud eakamatele töötajatele ning osana korrapärasest oskuste täiendamisest kogu elu jooksul.
- **Palgatoetused ja subsideeritud töökohad,** millega toetatakse eakamate töötajate tööturule taasintegreerimist, ning tööle naasmise kavad, et vähendada tööturult varakult lahkumise ohtu tulenevalt terviseprobleemide tõttu töölt pikaajalisest eemalolekust.
- **Kestlikud töökohal rakendatavad tavad,** millega kõrvaldatakse takistused eakamate töötajate osalemiselt mitmes valdkonnas: hõlbustajad töökohal, digitaalsed oskused / digitehnoloogia kasutamine, hübriid- ja kaugtöö, personalijuhtimise tavad ja arukas eaküsimuste haldamine, mis täiendavad sihipäraseid meetmeid vanuselise diskrimineerimisega võitlemiseks ja eakamate töötajate võrdse kohtlemise soodustamiseks.
- **Sotsiaaldialoog ja kollektiivläbirääkimised,** millega soodustatakse eakamate töötajate õiguste kaitset väljaspool seaduslikke miinimume, sealhulgas kaitse vallandamise eest, tööohutuse parandamine ning füüsiliste ja psühhosotsiaalsete riskide vähendamine, täiendavate iga-aastaste puhkusepäevade andmine, staažipõhine palk ja täiendavad õigused hoolduspukusele.

Üldiselt jõuti aktiivsena vananemist käsitlevas arutelus järeldusele, et

- **Narratiivi ja mõtteviisi muutmine** seoses vananeva elanikkonnaga on põhjapaneva tähtsusega nii üksikotsuste kui ka tõhusate poliitikameetmete jaoks. Tuleks mõista, et eakad inimesed, arvestades nende paremat tervist ja pikemat oodatavat eluiga, on pigem väärtuslik vara kui koorem ühiskonnale.
- Tuleks muuta mõtteviisi **nii üksikotsuste kui ka tõhusate poliitikameetmete puhul**. Individuaalsel tasandil tuleks tugevdada eakate endi teadlikkust oma võimetest ja seda, kuidas nad oma võimeid ise hindavad, kasutades kohandatud oskuste täiendamise ja ümberõppe poliitikat, et kohaneda paremini muutuva tööturu ja digikeskkonnaga.
- Eriti esile tõstetud **tervisprobleemide** puhul on väga olulised töövõimetuse ennetamine, kohanduste tegemine töökohal ja poliitikameetmed, millega tagatakse edukas tööle naasmine pärast pikaajalist haigust.
- **Tööelu pikendamise stiimulite** puhul tuleks arvesse võtta eri kutserühmade erinevaid võimeid. See tähendab pensioniea protsessina tajumist ja vajadust kohandada pensionile jäämise võimalusi vastavalt erinevatele karjääriprofiilidele.
- Selleks et kasutada ära **60–64-aastaste inimeste kasutamata potentsiaali** nende tööhõive suurendamiseks, eriti naiste puhul, tuleks võtta meetmeid hoolduskohustustega seotud vajaduste käsitlemiseks, nagu paindlik tööaeg, osaline pensionikorraldus ja taasintegreerimise hõlbustamine pärast hoolduspausil olemist.
- **Poliitikapakett peaks integreerima pensioni, sihipärase aktiivse tööturupoliitika, sotsiaal- ja soolise võrdõiguslikkuse poliitika, ettevõtetes rakendatavad kohandatud põhimõtted ja tavad**, sealhulgas töökohaga seotud vanusepõhised küsimused ja terviseprobleemide ennetamise, sotsiaalpartnerite tegevused ning tervise- ja hooldusteenuste osutamise.

Seoses tööjõupuudusega seotud probleemidega rakendavad liikmesriigid poliitikameetmeid, et

- **Tõhustada koordineerimist asjaomaste teenuseosutajatega** ning hõlbustada miinimumsissetuleku saajate juurdepääsu tugi- ja esmatähtsatele teenustele. Näiteks on loodud avalike tööturuasutuste ja hüvitisi andvate ametiasutuste (riiklikud sotsiaalkindlustus-/abiasutused) vaheline juurdepääsutee või ühtse kontaktpunkti struktuurid tööotsijate ning sotsiaalse ja kutsealase integratsiooni probleemidega inimeste jaoks. Muudel juhtudel on avalikud tööturuasutused tõhustanud koostööd piirkondlikul ja riiklikul tasandil, tugevdades partnerlusi omavalitsuste, valitsusväliste organisatsioonide ja teenuseosutajatega, näiteks tervisekeskustega.
- **Tugevdada sotsiaaltoetuste kavasid, mis on seotud juurdepääsuga tugi- ja esmatähtsatele teenustele**, parandades juurdepääsu haridus- ja koolitusvõimalustele, karjääri- ja sotsiaalnoustamisele, sealhulgas eelarvenõustamisele, et vältida võlgadesse sattumist. Mõned liikmesriigid on kehtestanud sätted, et suurendada paindlikkust, kombineerides teatavatel tingimustel tööhõivet ja sotsiaaltoetuste maksmist, samas kui teised on vastu võtnud või kavandavad meetmeid miinimumsissetuleku saajate töötamise stiimulite parandamiseks.

Jõuti järeldusele, et

- **Aktiivse kaasamise** puhul kinnitati keskendumist **koordineeritud lähenemisviisidele** ning et avalike riiklike tööturuasutuste koostöö ja tegevuse lõimimine teiste (sotsiaalsete) teenuste osutajatega on integreeritud ja individuaalse toetuse pakkumisel keskse tähtsusega.
- Aktiveerimine ei ole oluline mitte ainult majanduslikel kaalutlustel, vaid ka sotsiaalse ühtekuuluvuse seisukohast.
- Miinimumsissetulek **ei tohiks tekitada vaesuslõksu** ning on vaja toetavaid tööturuteenuseid ja sihipärast koolitust, mida pakutakse koostöös sotsiaalpartneritega.
- Oluline on **võidelda stereotüüpide** vastu, et tagada naiste, rändetaustaga inimeste ja romade aktiveerimine.
- Lõpetuseks rõhutati arvamusteavaldustes, et üleminek töötuselt ja mitteaktiivsusele peaks viima **kvaliteetsetel töökohtadel töötamiseni, tagades sissetulekukindluse**, vältides samal ajal ebakindlust ja palgavaesust.

- **Pikaajalise hoolduse ja tervishoiu sektoris** on keskse tähtsusega **piisava ja jätkusuutliku personali** olemasolu ning muu hulgas tuleks keskenduda paremale palgale ning samuti muudele füüsilise ja vaimse heaolu meetmetele.
- Puudujääkidega tegelemine asjaomastes sektorites nõuab sekkumisi, et **meelitada sektorisse noori inimesi**, pakkudes sihipärast esialgset haridust ja koolitust, samal ajal kui ka olemasolev tööjõud peaks saama asjakohast suunatud ja pidevat täiendus- ja ümberõpet, pöörates suurt tähelepanu digioskustele.
- Õendusabi on füüsiliselt väga nõudlik, mis suurendab kutsehaiguste, sealhulgas luu- ja lihaskonna vaevuste ning psüühiliste häirete ohtu. Seetõttu peaks poliitikameetmete, eelkõige **tervise- ja ohutuspoliitika** eesmärk olema ennetav lähenemisviis.
- Nende sektorite **investeerimisvajadused** on väga olulised: väikeseid katseprojekte tuleks laiendada ning uute tehnoloogiate ja uuenduste (nagu digitaalsed meditsiiniseadmed ja kaughooldus) potentsiaali tuleks täielikult ära kasutada.
- **Territoriaalne ebavõrdsus** teenustele juurdepääsul on probleem, millega tuleb asjakohaste meetmete abil tegeleda. Liikmesriigid teatasid mitmest uuenduslikust lähenemisviisist, nagu mobiilsed kliinikud, kaugmeditsiin, tööülesannete ümberjaotamine arstidelt proviisoritele ja õdedele.

Lisad:

1. Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee 2025. aasta sotsiaalse lähenemise läbivaatamiste riigipõhised järeldused
2. Tööhõivekomitee 2025. aasta mitmepoolse järelevalve läbivaatamiste riigipõhised järeldused
3. Sotsiaalkaitsekomitee 2025. aasta mitmepoolse rakendamise läbivaatamiste riigipõhised järeldused